

Expertcommissie Monitor TOM

Advies december 2014

Achtergrond, opdracht en werkwijze van de Expertcommissie Monitor TOM

Het doel van de Expertcommissie Monitoring TOM (de Expertcommissie) is een bijdrage te leveren aan de succesvolle invoering van TOM door periodiek het invoeringsproces te monitoren aan de hand van een vastgesteld beoordelingskader. De Expertcommissie bestaat uit Jan Buitenweg (EWI-BSS), Mireille Claessens (NBP-group, TNW), Henk van der Kolk (methodoloog, BMS), Lex Lemmens (onderwijsdecaan TU/e), Stephan Maathuis (secretaris, S&B) en Hans Vossensteyn (voorzitter, CHEPS, BMS)

De Expertcommissie neemt een onafhankelijke positie in en komt op grond van haar eigen inzichten en expertises tot haar oordelen en adviezen (2 maal per jaar). De Expertcommissie is ingesteld door het CvB van de UT en rapporteert rechtstreeks aan het CvB.

Op basis van de volgende documenten heeft de Expertcommissie zich een beeld gevormd van de invoering van TOM:

- Jaarbeeld 1e jaar TOM 2013-2014 versie 1.2 inclusief aanbiedingsbrief
- Inventarisatie Zak-Slaagregelingen aug 2014
- Richtlijn OER Bacheloropleidingen m.u.v. ATLAS
- Dashboard Implementatie TOM kwartiel 1 2014-2015
- Evaluatieplan POV Collegejaar 2014-2015 (achtergrondinformatie)

In het vervolg van dit advies worden eerst de algemene conclusies en aanbevelingen van de Expertcommissie gepresenteerd. Daarna presenteren wij de meer specifieke overwegingen per onderdeel van het beoordelingskader.

Algemene conclusies en aanbevelingen

De commissie constateert dat er met het TOM veel wordt geëxperimenteerd en dat de UT enthousiast bezig is met een fundamentele onderwijsvernieuwing. Tevens ziet de commissie dat er in jaar 1 veel is geleerd en vooruitgang is geboekt. Niet alleen onderwijsinhoudelijk en didactisch, maar ook organisatorisch en logistiek. Onderwijsinhoudelijk en didactisch is de invoering van het TOM een meerjarentraject. Dit betekent dat ook in de komende jaren nog geëxperimenteerd, geleerd en verbeterd zal worden. Er wordt veel informatie verzameld over het implementatietraject, waardoor de commissie zich een vrij goed beeld van de stand van zaken heeft kunnen vormen. De aangereikte informatie maakt duidelijk dat verbeteringen snel gaan. Het is zodoende positief te constateren dat de UT-opleidingen heel goed in staat blijken om te leren van de knelpunten van het vorige jaar en dat gewenste verbeteringen snel en succesvol worden aangebracht.

Dit geconstateerd hebbende heeft de commissie de volgende conclusies en aanbevelingen geformuleerd waarmee wij een positieve bijdrage willen leveren aan het verdere implementatietraject van TOM en de tevredenheid van medewerkers en studenten:

- Het valt de commissie op dat de TOM visie verschillend wordt geïnterpreteerd. Sommigen hebben het beeld dat het TOM binnen enkele randvoorwaarden flexibel en open is, anderen ervaren juist veel restricties. Sommigen zien het TOM als didactisch principe, of als organisatorisch principe, terwijl anderen bredere connotaties hebben bij de visie. Vallen bijvoorbeeld de wiskundelijn, de invoering van het reflectieonderwijs, de HTHHT elementen onder de TOM visie, of zijn dat besluiten die daar buiten vallen? Er is blijvend aandacht nodig voor het communiceren van een heldere TOM visie en wat daar wel en niet onder valt, zodat de kaders waarbinnen onderwijs wordt ontwikkeld en gegeven duidelijk en onomstreden zijn voor iedereen.
- Het TOM onderwijs aan de UT wordt uitvoerig en gedegen geëvalueerd door zowel de instelling (POV en anderen), door de opleidingen als door de afzonderlijke modulecoördinatoren. Het valt de commissie op dat de instelling veel gegevens verzamelt, wat deels ook al door anderen wordt gedaan of zou moeten worden gedaan. De commissie beveelt aan dat de evaluaties zoveel mogelijk worden uitgevoerd door de primair verantwoordelijken (de opleidingen), waardoor het gebruik van de evaluatieresultaten wordt verbeterd en de relatie met de kwaliteitscyclus van de opleiding beter wordt geborgd. De instelling draagt er zorg voor dat gegevens over modules en opleidingen heen worden verzameld, dat die gegevens tot op zekere hoogte vergelijkbaar zijn en op gezette tijden beschikbaar komen en gebruikt kunnen worden voor centrale aansturing het totale TOM. Verder valt het de commissie op dat er vooral op moduleniveau wordt geëvalueerd. De informatie die ter beschikking is gesteld maakt niet duidelijk duidt in welke mate de UT oog houdt voor het curriculumniveau. De commissie vraagt aandacht voor de samenhang tussen de modules en het totale curriculum en onvoldoende aandacht voor externe criteria die gelden voor het gehele curriculum.

- In de evaluaties worden verschillende aanbevelingen gedaan, maar voor de commissie is het ook deze keer niet duidelijk geworden of en waar deze aanbevelingen concreet zijn belegd. Wie pakt wat op? Hoe wordt dit zichtbaar gemaakt? Welke informatie gaat in welke kwaliteitscyclus mee? De commissie wijst op het belang van antwoorden op deze vragen, ook in verband met toekomstige instellingsaccreditaties. De nieuwe aanpak van het POV is mede ingegeven door de noodzaak tot het houden van overzicht alsook tot concretisering (via een nieuw dashboard-systeem). De resultaten van deze nieuwe werkwijze waren op het moment van vaststelling van dit rapport nog niet volledig beschikbaar.
- In het kader van studeerbaarheid is de analyse van de uitval- en switchpercentages in het eerste jaar TOM interessant. De commissie constateert dat instellingsbreed er aanzienlijk meer studenten nominaal studeren en dat de uitval in het eerste jaar slechts enkele procenten hoger is dan voorheen. Wel zijn er relatief hoge uitvalpercentages bij enkele opleidingen (met name IBA en CW). Dit rechtvaardigt overigens nog niet de conclusie dat het eerste jaar meer / beter selecterend is geweest vanuit de filosofie van een oriënterend eerste jaar. Het is nog niet bekend of de juiste studenten blijven en de juiste studenten vertrekken. De commissie beveelt aan om deze wezenlijke vraag alsnog te beantwoorden, bijvoorbeeld door middel van exitgesprekken. Ook moet blijken of we hier te maken hebben met een geconcentreerde vroegtijdige uitval (en dus nauwelijks uitval in jaar 2 en verder) of niet.
- Een laatste algemeen punt betreft de aansluiting van het TOM op de studeerbaarheid in relatie tot verschillen **in leerstijlen en** mogelijke studiebeperkingen. Hoe geschikt / studeerbaar is het TOM voor de niet standaard studenten (studiebeperking, zijinstroom, switcher)? De commissie beveelt aan om onder andere via de studieadviseurs (en eventueel examencommissies) te inventariseren welke problemen hier zijn en hoe daarmee moet worden omgegaan. Wellicht zijn er al goede ervaringen die gedeeld kunnen worden.

Specifieke overwegingen

Organisatorische principes

- TOM onderwijsprincipes:

In alle modules zijn projecten opgenomen en dit wordt gewaardeerd door de studenten. De integratie van de modules is een blijvend punt van aandacht.

- Verbreding van opleidingen

Onderwijsdeling wordt vooral een issue in het 3^e jaar, waarin er ruimte is voor keuzeonderwijs en waarin de profileringsruimte is ondergebracht. De deling komt nu nog langzaam op gang. Naast inhoudelijke oorzaken heeft dit ook praktische oorzaken, zoals logistiek, organisatorisch of financieel. Deze praktische problemen zullen in het 3^e jaar grotendeels verholpen moeten zijn.

- Reglementen en regelingen

De TOM studenten ervaren nog altijd onduidelijkheid ten aanzien van de inhoud en organisatie van het programma. Enerzijds komt de onduidelijkheid voort uit het ontbreken of niet tijdig bekend zijn van regelingen, zoals in het geval van overgangsregelingen. Anderzijds wordt de diversiteit binnen bepaalde regelingen als onduidelijk ervaren. De diversiteit in zak- en slaagregelingen tussen modules/opleidingen is hiervan een voorbeeld, maar ook de compensatieregelingen verschillen tussen opleidingen. Tenslotte wordt er onduidelijkheid ervaren ten aanzien van het mandaat van de examencommissies. Deze onduidelijkheid beïnvloedt de waardering voor TOM aanzienlijk in negatieve zin. De commissie adviseert waar mogelijk uniformering van reglementen en regelingen na te streven en daarmee de transparantie en de informatievoorziening te bevorderen.

Onderwijskwaliteit

- Studiesucces

Meer van de gestarte TOM studenten studeert nominaal (52%) De commissie vermoedt ook dat er een positief verband is tussen de hogere studie-inzet van studenten en het hogere studiesucces, echter ook andere factoren hebben hier mogelijk een wezenlijk effect gehad, zoals de invoering van BSA en het gebruik van een nieuwe toetsings- en normeringssystematiek.

- Studeerbaarheid

De opleidingsprogramma's zijn duidelijk minder flexibel geworden. Studeren met een studiebeperking is complexer geworden, zij-instromers zijn lastiger te bedienen en switchers vinden moeilijker aansluiting bij de nieuwe opleiding. Dit alles resulteert in nieuwe uitdagingen ook voor de studiebegeleiding. Er is behoefte aan een nieuwe visie hierop. De studeerbaarheid voor en waardering van de TOM pioniers is een serieus punt van aandacht. Zorg voor goede communicatie met deze groep, geef ze voldoende aandacht en biedt indien nodig maatwerk vanwege hun specifieke positie.

Kosten en Efficiëntie

Op basis van de geraadpleegde documenten kan de Expertcommissie niet concluderen dat de kosten en efficiëntie in beeld worden gebracht en dat hierop actief wordt gestuurd. De informatie en ook de ervaring van TU/e laten echter ondubbelzinnig zien dat projectonderwijs arbeidsintensief en daardoor ook duur(der) is. Er is veel tijd nodig voor het doceren en het organiseren van het onderwijs.

De commissie adviseert enerzijds om blijvend zorg te dragen voor een passende financiering van het TOM (en juicht de recente financiële injectie toe) en anderzijds om niet meer de monitoring van kosten en efficiëntie na te streven, maar het accent te verleggen naar werkdruk en mogelijkheden tot verlichting hiervan. Op basis van een nadere analyse van de oorzaken van de werkdruk van docenten kan worden gewerkt aan maatregelen ter verlichting hiervan en daarmee een positieve bijdrage worden geleverd aan de invoering van het TOM. Financiële effecten zullen vooral ontstaan doordat uiteindelijk relatief meer studenten zullen afstuderen en dat binnen een gemiddeld kortere studieduur.

Medewerkers

- Tijd, vaardigheden, motivatie en waardering

De docenten zijn erg druk met de invoering van het TOM. In de ter beschikking gestelde documenten is geen informatie opgenomen ten aanzien van de vaardigheden, motivatie en waardering van medewerkers. De commissie adviseert om in maart/april 2015 het onderzoek naar tijd, vaardigheden, motivatie en waardering mee te nemen in de enquête van het promotieonderzoek van Inken Gast (gepland maart/april 2015) en/of te bezien in welke mate het reeds geplande UT medewerkersonderzoek hierin een rol kan spelen.

- Draagvlak onder medewerkers

Op basis van de geraadpleegde documenten kan de Expertcommissie hier geen uitspraken over doen, met uitzondering van de opmerking dat iedereen erg druk bezig is met het TOM, maar ook dat het werken in teams en het opruisen van het onderwijs als positief wordt ervaren. Om deze redenen adviseert de commissie om het onderwerp draagvlak onder medewerkers niet meer in de monitoring op te nemen. TOM is inmiddels een realiteit en draagvlak is geworden tot proces. Het is beter om nu de aandacht te concentreren op de ondersteuning van dit proces en wat de medewerkers betreft bij te dragen aan de beheersing van de werkdruk zoals aangegeven in de sectie 'Kosten en Efficiëntie'.

Studenten

- Studeerbaarheid

In aanvulling op de opmerkingen in de sectie 'Onderwijskwaliteit', is het voor de commissie nog niet duidelijk in welke mate de studenten die extra uitdaging nodig hebben nog kunnen worden bediend binnen of buiten TOM. In het bijzonder gaat het daarbij om studenten van de honours tracks en de sterprogramma's.

- Tevredenheid over inhoud, vorm en toetsing

De studenttevredenheid met de inhoud, vorm en toetsing van het onderwijs wordt goed in kaart gebracht. Het beeld dat uit de analyses naar voren komt is wisselend. 77% van de studenten is tevreden, maar er worden ook duidelijke verbeterpunten geïdentificeerd. De belangrijkste zijn wederom het gebruik en het doel van toetsing en de studiedruk. De eerste generatie TOM studenten heeft de indruk dat bij nieuwe module bekende fouten opnieuw worden gemaakt.

- Tevredenheid over organisatie, procedures, regelingen

Studenten zijn nog niet voldoende tevreden met de organisatie, procedures en regelingen. Belangrijkste klachten zijn dat er niet voldoende duidelijk en consistent wordt gecommuniceerd en dat er te weinig transparantie is ten aanzien van de procedures en regelingen. De verschillen tussen opleidingen, onder andere in zak- en slaagregelingen, zijn opvallend en dragen hieraan bij.

Verdere informatie

Voor meer informatie over de Expertcommissie Monitor TOM kunt u contact opnemen met:
Hans Vossensteyn (voorzitter): j.j.vossensteyn@utwente.nl
Stephan Maathuis (secretaris): s.j.maathuis@utwente.nl